

slovstvu še pregled slovenske vezane besede od Vodnika do najnovejših. V pravi živec Meškov Petravić za zdaj še ni mogel seči. Zdi se mi, da ga je vzel preveč monografistično iz ozadja, premalo iz okolja in razvojne tradicije. Njegova sodba o slovenski poeziji v »Osvrtu na naše novije pjesništvo« referira; Petrović sodi sicer v celoti pravilno, dasi tesno in ne povsem plastično. Pisava »Prešern« in »Aškerc« je seveda netočna. Svoje sodbe in določne označbe tudi glede srbskega in hrvatskega slovstva v tem spisu Petravić ne pokaže. Pisal je bolj sestavljače nego proučevaje. O drugem delu razprave: o ženskah v slovstvu, o klasifikaciji (Marjanovićeve) pesnikov, o tendenci in artizmu, o razvoju epike in srbsko-hrvatske metrike mi je taka sodba, da so to komaj lapidarni odlomki. Ne poučijo dovoljno in ne delujejo iniciativno. Pregledni črti o Dantejevem vplivu in prevodih v srbohrvaščini, nadalje o jugoslovenskih pesniških antologijah utegneta biti izčrpní. Orisne črte o Svetislavu Stefanoviću, Juraju Cariću in Dinku Šimunoviću bodo Srbi in Hrvatje hvaležno zabeležili v bibliografijo in študij svojega slovstva. Manj poljudni sta vsebinsko vzporeditev Ivana Mažuranića z Lamartineom (La prière — »Smrt Smail-age«) glede motivne sorodnosti v pojmovanju »pravega duhovnika«, pa primerjeni Kranjčevićev »Mojsije« z de Vignyjevím. Zelo važen prinos h Kranjčevićevemu življenjepisu in slovstvenemu delu je črta o pesnikovem prvem slovstvenem nastopu v splitski »Nadi«.

Dr. I. Pregelj.

1. Dr. J. Bidlo: **Povijest Rusije** od početka XIX. stol. do naših dana. Dozvolom autora preveo dr. Milan Prelog. Narodna knjižnica sv. 81—90. Zagreb, 1922.

2. V. V. Zjenjkovski: **Ruski mislioci i Evropa**. Priredila i predgovor napisala Isidora Sekulić. Zagreb, 1922. Izdala »Nova Evropa«.

Dve knjigi o zunanjem in notranjem razvoju ruske zgodovine in kulture od začetka XIX. stoletja do današnjih dni. Ker podaja prva zgodovino v običajnem smislu te besede kot zgodovino ruske države, njenih revolucij in razpada njenega sistema, jo hvaležno izpopolnjuje druga, ki skuša v kratkih preglednih orisih očrtati zgodovino, peripetije in glavne smeri ruske misli v istem času. Obe nas vodita prav do današnjih dni in omogočata vsaj medel pogled na vojno in povojno dobo v državotvornem in idejnem smislu. Tako podaja knjiga »Ruski mislioci« na koncu tudi poglavje o »Evrazijskih«, najnovejšem miselnem pokretu med rusko inteligenco v prognanstvu, ki postavlja ne sicer čisto novo tezo, da Rusija ne pripada vsa Evropi, pa tudi ne Aziji, ampak pomeni spoj teh dveh obeh. Rusija in njena kultura ima poseben poklic. Je v ti ideji v gotovem oziru tudi odpoved slovanski ali vseslovanski ideji, kar jasno formulira zbornik »Pot na vzhod«: »Pred stvarno sodbo pojmovanje slovanstva ni opravičilo nad, ki so jih vanje stavili slavjanofili. Zato mi nanašamo svoj nacionalizem ne samo na Slované kot subjekt, ampak na ves krog narodov evrazijskega

sveta, med katerimi zavzema ruski osrednje mesto.« Ruski narod ni samo ruski, ampak nič manj azijski narod. Z njim stopa na plan stepni element, ki je nekda ustvarjal po njihovem razmahu neverjetne panazijske mongolske države. Evrazijsstvo še ni našlo enotne formulacije in je v mnogem pogledu plod razočaranja ruske inteligence nad zapadno kulturo. Ker upamo, da bomo o tem gibanju še izčrpnije poročali, naj to za danes zadostuje. Žalibog nam knjiga govori samo o razvoju ruske misli izven Rusije, v pregnanstvu, ne pa tudi v boljševiškem območju, kar bi moglo to sliko bistveno izpopolniti.

Druga knjiga nam podaja, kolikor nam je mogoče presoditi, precej izčrpnó in pravilno tudi najnovejšo fazo ruske državnosti po padcu carizma. Vendar pa se je vrinila občutna netočnost ravno na važnem mestu, kjer se govori o nastopu češko-slovaških legij proti boljševikom in postanku Kolčakove vlade. Pisatelj predstavlja to tako, kot da je Kolčak ustanovil protirevolucionarno vlado v Omsku v novembru 1918 nekako istočasno z nastopom češkoslovaških legij v Povolžju. To je netočno, kajti Čehi so se dvignili proti boljševikom v maju leta 1918, v približno dvomesečnem boju osvojili vso Sibirijo in omogočili soziv na osvobojenem ozemlju se nahajajočega dela članov po boljševiki razgnane ustavotvorne skupščine v Ufi; na tem zasedanju je bila izbrana protiboljševiška vlada, v kateri so igrali glavno vlogo socialni revolucionarji; to vlado je priznala večina osvobojene Sibirijske in so jo aktivno podpirali Čehi. Kolčak pa je prišel do vlade v novembru leta 1918 potom državnega prevrata v Omsku, kjer so njegovi privrženci aretirali vlado in člane ustavodavne skupščine, jih pozaprlí in deloma kratkim potom postrelili. Ta nepostavni akt in pa notorično monarhistično-reakcionarni duh Kolčakove okolice sta povzročila, da so postali Čehi neaktivni in so zanaprej skrbeli sistematično samo za povratek svojih čet v medtem osvobojeno domovino. — Pisatelj te knjige je profesor slovanske zgodovine v Pragi J. Bidlo. Od češke izdaje tega dela se hrvaška razlikuje v tem, da navaja zadaj obsežno literaturo deloma tudi za najnovejšo dobo; razen tega je delo pisatelj sam dopolnil za hrvaško izdajo tako, da sega prav do naših dni.

Frst.

Wendel Hermann: **Kreuz und quer durch den slawischen Süden**. Izdala Franfurter Societäts-Druckerei, Frankfurt am Main, 1922.

Knjiga obsega v svojem glavnem delu ponatis dveh pri nas že znanih starejših publikacij Wendla o Jugoslaviji, ki sta izšli samostojno kot »Von Marburg bis Monastir« in »Von Belgrad bis Buccari«. Več ilustracij seznanja čitatelja s kulturno in pokrajinsko pestrostjo Jugoslavije. Pod naslovom »Krainger Tage« se je pridružil obširnejšima prvima še tretji del, ki napravi to izdanje za nas posebno zanimivo. Slovenija tvori takorekoč vsebinski okvir te knjige: V Mariboru in Ljubljani se začne prvo potovanje, v kranjskem delu Slovenije se konča knjiga z bežnim, toda zajemljivim pogledom v kulturno življenje naše

demovine. Njen vsebinski značaj je izborno označen s citatom iz Alfr. Kerra na naslovni strani: »Nicht Reisebeschreibung, sondern das Erinnern an Lebensstunden«. Posebno Krainer Tage, kjer pisatelj v avtomobilu drdra z enega konca Kranjske na drugi, res niso drugega kot niz bežnih bliskovitih momentov, v katerih iskri življenje, kakor se popotniku neprisiljeno javlja in kakor ga sprejema njegov temperament, ki veže te bežne sličice in pogosto duhovite utrinke v celoto. Na prvi pogled lahek, duhovit besednik, se ti na koncu svojega filma odkrije kot človek, ki je hodil med nami s srcem pa zraven še pod spretnim vodstvom. Svoj popis začne z izprehodom po Ljubljani, ti šegavo nariše prizor otvoritve velesejma in na vsakem koraku ošvrkne vsakdanje življenje našega mesta in dežele od kake druge njemu zanimive strani. Potem drevi v avtomobilu čez Gorenjsko in Dolenjsko, se udeleži slavnosti odkritja Krekove spominske plošče v Selcih, obišče domove in grobove naših pesnikov in pisateljev, se zanima za vse, kar vidi in sreča, in zna izbrati momente, ki ti res na mah pričarajo celo situacijo ali karakteristično pokrajinsko ali kulturno potezo. Čitajte samo z menoj: »Von Bauernfuhrwerken mit trabenden Gäulen davor wimmelt die Gegend. Kleine Wägelchen mit einer Familie besetzt, stattiiche Leiterwagen, ungehobelte Bretter als Bänke darauf; wie Vögel auf der Stange sitzen alte Mütterchen und rothbackige Dirnen, verquere Gevatern und frische Burschen nebeneinander. — Die Wallfahrtskirche zu Brezje mit ihren wunderthätigen Wirkungen lockt heute, am Marienitag, die Gläubigen aus der Nähe und der Ferne.« In tako se vrsti pred vami sličica za sličico in izza njih se vam smehlja obraz domovine, ob njem pa pisatelj, ki niti en moment ne zataji svoje osebnosti. Kakor je ta knjiga v svojem skrajnem subjektivizmu sicer enostranska, ti umetnost pisateljeva od strani, ki si jih je izbrala, podá vseeno značilno sliko in pristen vtis in mogla bo vzbujati edinole simpatije do nas povsod, kamor bo zašla v tujini.

Frst.

Miroslav Krleža: Tri kavalira gospodjice Melanije. Tisak »Tipografije« D. D. u Zagrebu. 1920.

Krleže »staromodna pripovijest iz vremena kad je umirala hrvatska moderna« je spričevalo plodne in močne pripovedne darovitosti v zvoku drzke, mnogokrat že ne več dostojne veristike in v slogu najhujšega zagrebskega pouličnega besedja. Morda je Krleža res zamišljal študijo psihoze mladega hrvatstva v prvem desetletju novega stoletja. Kar je ustvaril, seveda ni ne Sanin ne Dostojevski v Besih, je samo karikatura, literatura in srednje vrste duhovita satira. Lica v delu so sicer plastična, a so le iz ateljejske luči, bolj nego individualnost tipi z debelo nanesenim in celo tradicionalnim barvilom romantičnega satirizma in konvencionalizma. Prav malo je globljega duševnega potoplenja, medlo se začrta nekaj socialnega problema kakor bežna senca lahke meglice in ugasne v praznoti breztematičnosti, v »vacuumu« vsebinske morale. Dejanje se završi s har-

lekinsko drzkostjo tistega »inflagranti-škandala«, ki je tako star, kakor je pri nas še vedno novo berilo Maupassantovega »lepega Jurija«. V Melaniji je »des Pudels Kern« lutkarstvo stare, srednje in nove dobe, ob Trninovem dnevništvu se ne morem prečuditi naiviteti Krleževi, ki očitno ni po »Idiotu« še spoznal, kaj je duša hektičnega junaka, patologija sušičnih ljudi. Nekaj fantazije v nabrekli figurnosti novega marinizma ni še daleč problem tega naturalističnega motiva. Prav »staromodno« jasna sta sicer Novak in Fintek, in še Puba Vlahović. V dnevih, ko slovstvo prav nič več ne zmore dramatičnoživilih lic, je seveda tudi to nekaj. Da bi v Krleži le toliko prostaško ciničnega besedja ne bilo, ki boli tudi človeka, ki že ni več tako mladostno krvav pod kožo. Vrag vzemi Wedekinda i. dr., židovstvo so. Ali Hrvat Krleža služi domačemu židovstvu? Ali res misli, da iz omenjenega vzdušja bogati hrvatsko knjigo? Krünes i. dr. naj ga hvalijo, pa četudi celó do Berlina, hrvatska knjiga ga ne bo. Tudi v satiri se pošten umetnik ne zamestuj. In če sem pri Mašiću (»Deda Jaksim«) omenil, da je treba tudi pisatelju satir — ljubezni, ponovim pri Krleži in dodam: Ljubezni in mnogo etične zrelosti in zdravja.

Dr. I. Pregelj.

Dr. Mirko Deanović i Ante Petravić: Antologija savremene jugoslovenske lirike. Izdaje knjižare Vinko Jurić. Split, 1922. Str. 336. Antologija, ki sta jo poslala v svet Deanović in Petravić, obsega Srbe, Hrvate in Slovence in se tedaj označba »jugoslovanske« lirike giblje v državnih mejah naše kraljevine. Ali moramo tudi v umetnosti zatajiti Bolgare?

Čez tri literarne generacije sega izbor in je paralelno podan, držeč se razvrstitve ustavno določenega reda SHS. Po številu imen sodeč sta avtorja hotela biti pravična ravnovesju »plemen« (dasi pogrešiš n. pr. Cimpermana, Trinka, Opeko, Maistra, Preglja, Bevka, Sameca, Kosovela in še celo vrsto drugih starih in mladih Slovencev), pri podajanju pesmi pa sta bila, kar se tiče nas, nesorazmerno skopa ali kritična — ne vem, kateri izraz bi bil boljši. In še med Slovenci: Askere lirik ima v antologiji 8 pesmi, Gregorčiča pa predstavita s 5 in Medveda s 3 in še te so Samoti, Volosko in Kaj si tak!

Pri modernih in mlajših sta sicer radodarnjša, a glede kritičnosti in okusa govori dovolj jasno Moletov de profundis, ki ga objavljata v Glonarjevi redakciji!

Joža Lovrenčič.

UMETNOST.

Zbornik za umetnostno zgodovino, ki ga izdaja Umetnostnozgodovinsko društvo v Ljubljani pod uredništvom dr. Izidorja Cankarja, je dovršil svoj drugi letnik.

Ves letnik je z edino izjemo Molétove študije »Bizantinska figurativna umetnost VI. stol.« posvečen domači umetnosti. Molé konstatira najprej, da inra vsa bizantinska umetnost 6. stol. skupne poteze v slikarstvu, plastiki in ornamentiki. Zgrajena je na helenističnih tra-